

Meningokoki – groźne zakażenie, któremu można zapobiec

Rozmowa z dr n. med. Iloną Małecką z Katedry i Zakładu Profilaktyki Zdrowotnej Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Członkiem Zarządu Polskiego Towarzystwa Wakcynologii

Meningokoki – czym są?

Choć nazwa „meningokoki” może nie brzmieć groźnie, w rzeczywistości są to niezwykle niebezpieczne bakterie. Potrafią wywołać ciężkie zakażenia, takie jak sepsa (posocznica) czy zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, a nawet obie te postaci jednocześnie. To zakażenia, które zawsze mają ciężki przebieg i bezwzględnie wymagają hospitalizacji. Mogą też prowadzić do powikłań – również odległych w czasie.

Meningokoki, czyli *Neisseria meningitidis*, nie są jednorodne. Wyróżnia się kilka typów serologicznych – A, B, C, W i Y – i to właśnie one odpowiadają za ponad 99% inwazyjnych zakażeń na całym świecie. W Polsce, podobnie jak w wielu krajach europejskich, najczęściej występuje typ B, odpowiadający za około 70% przypadków zachorowań.

Kto jest najbardziej narażony na zakażenie?

Do zakażenia dochodzi drogą kropelkową – przez kontakt z osobą chorą lub nosicielem bakterii. Nosicielstwo oznacza obecność bakterii w nosogardle, bez objawów choroby.

Chociaż ryzyko zakażenia dotyczy każdego, to najbardziej narażoną grupą są małe dzieci – szczególnie te w pierwszym roku życia. To właśnie wiek jest najistotniejszym czynnikiem ryzyka. Szczególną uwagę należy zwrócić także na wcześniaki, u których ryzyko jest trzykrotnie wyższe niż u dzieci urodzonych o czasie. Do grupy ryzyka należą również osoby z zaburzeniami odporności, np. związanymi z tzw. *układem dopełniacza*, oraz osoby z różnych przyczyn pozbawione śledziona.

Jakie są objawy i przebieg choroby?

Zakażenie meningokokowe może mieć bardzo podstępny przebieg – jego początek wygląda jak zwykła infekcja: gorączka, gorsze samopoczucie, zmniejszona aktywność. To, co je wyróżnia, to błyskawiczny rozwój choroby. W ciągu kilkunastu godzin może dojść do gwałtownego pogorszenia stanu zdrowia: wysokiej gorączki, nudności, wymiotów, silnych bólów głowy, a w przypadku dzieci również do niepokojących objawów neurologicznych.

Charakterystyczna jest też wysypka – drobne wybroczyny lub większe zmiany skórne przypominające siniaki, które nie znikają pod wpływem ucisku. Często występuje postępująca niewydolność wielu narządów.

Jak wygląda leczenie i jakie są rokowania dla pacjentów?

W przypadku podejrzenia zakażenia meningokokowego **liczy się każda minuta**. Mamy tzw. złotą godzinę na wdrożenie leczenia. Leczenie polega na dożylnym podaniu antybiotyków, ale zwykle konieczna jest także intensywne terapia wspomagająca. Często pacjenci trafiają od razu na oddział intensywnej terapii. Mimo szybkiej reakcji, nie zawsze udaje się wygrać walkę z chorobą. Najcięższa postać zakażenia, tzw. piorunująca, postępuje tak szybko, że nawet w szpitalu nie udaje się uratować pacjenta. Śmiertelność ogólna wynosi około 10%.

Ci, którym uda się przeżyć, mogą borykać się z powikłaniami: padaczką, martwicą tkanek (w skrajnych przypadkach prowadzącą do amputacji), problemami psychologicznymi czy zaburzeniami koncentracji i trudnościami w nauce. Te problemy mogą pojawić się wiele miesięcy lub nawet lat po chorobie.

Mamy jednak skuteczną i bezpieczną profilaktykę zakażeń meningokokowych...

Meningokoki to groźne, ale możliwe do powstrzymania zagrożenie. Od wielu lat mamy do dyspozycji skuteczne i bezpieczne szczepionki.

W Polsce szczepienia przeciw meningokokom należą do grupy szczepień zalecanych, co oznacza, że są odpłatne i to rodzic podejmuje decyzję o ich podaniu dziecku. Rodzic może to zrobić tylko wtedy, gdy ma wiedzę, dlatego obowiązkiem nas – lekarzy – jest szeroka edukacja.

Szczepionkę przeciwko meningokokom typu B można podać już niemowlętom od 2. miesiąca życia, natomiast przeciwko typom A, C, W i Y – od 6. tygodnia życia. Oznacza to, że możemy skutecznie chronić nawet te najmłodsze dzieci, które są najbardziej narażone.

Jak wygląda sytuacja w innych krajach? Jak rysuje się przyszłość związana ze szczepieniami w Polsce?

W wielu krajach Europy szczepienia przeciwko meningokokom zostały wprowadzone do kalendarza szczepień obowiązkowych, finansowanych ze środków publicznych. W Polsce wciąż trwają rozmowy na ten temat.

Jako środowisko wakcynologów postulujemy, by rozpocząć refundację tych szczepień chociażby od grup ryzyka – np. wcześniaków i małych dzieci. Mamy nadzieję, że uda się to zrealizować. W przeszłości podobną drogę przeszły szczepienia przeciwko *Haemophilus influenzae* czy pneumokokom – od szczepień zalecanych do refundowanych.

Jak przekonać rodziców, że szczepienia naprawdę ratują życie?

Niestety, obserwujemy wzrost liczby rodziców wątpiących w szczepienia. To efekt zjawiska, które nazywamy „ofiara własnego sukcesu”. Przestaliśmy dostrzegać realne zagrożenie, ponieważ dzięki szczepieniom nie widzimy dziś chorób, które kiedyś zbierały śmiertelne żniwo.

A przecież szczepienia to jedno z największych osiągnięć medycyny. Chronią przed poważnymi, ciężkimi infekcjami, które mogą prowadzić do trwałych powikłań lub nawet do śmierci. Dlatego tak ważne jest, by realizować je terminowo i zgodnie z kalendarzem, chroniąc dzieci.

Obecne sygnały, na przykład wzrost zachorowań na krztusiec czy odrę pokazują, że zagrożenie ze strony chorób zakaźnych nie jest hipotetyczne. To realne niebezpieczeństwo, któremu możemy zapobiegać – skutecznie i bezpiecznie – dzięki szczepieniom.

Pani Doktor przekazała nam potężną dawkę wiedzy. Proszę jeszcze powiedzieć, jakie są wiarygodne źródła informacji, gdyby ktokolwiek chciał dowiedzieć się więcej?

Sprawdzone i godne polecenia informacje znajdują się na www.wyprzedzmeningokoki.pl, jak również na stronie Narodowego Instytutu Zdrowia, czyli www.szczepienia.pzh.gov.pl. Świetne porady dla rodziców znajdą Państwo także na stronie Medycyny Praktycznej: <https://www.mp.pl/>. To są wiarygodne źródła, gdzie można znaleźć informację czym są meningokoki, jak możemy im przeciwdziałać i jaką mamy skuteczną metodę ochrony. Zawierają także konkretne dane dotyczące bezpieczeństwa szczepień, a to rodziców interesuje chyba najbardziej. Bardzo Państwu te strony polecam.

Bardzo dziękujemy

Vaccinum Pro Publico Bono!

Autoryzowany wywiad prasowy przygotowany przez Stowarzyszenie Dziennikarze dla Zdrowia w związku z Europejskim Tygodniem Szczepień. Kwiecień-maj 2025.